

БӨЛІМ: ЖАЛПЫ РУБРИКА

Балаларды табиғатпен таныстыру процесінде психикалық әрекетті белсендіру әдістемесі

ЖАРИЯЛАНДЫ
20.12.2024СІЛТЕМЕ
<https://bilimger.kz/173233/>

Садигулова Онайхан Кобоановна

Лауазымы: тәрбиеші

Маңғыстау облысы

Бейнеу ауданы

<<Сыңғырлау мектеп-бөбекжай кешені>> КММ

Кіріспе

Балаларды табиғатпен таныстыру – бұл олардың дүниетанымын кеңейту, табиғаттың әсемдігін, оның заңдылықтарын, қоршаған ортаның мәнін түсіндіру жолында маңызды процесс. Адамның табиғатпен өзара әрекеттестігі оның өмірінде үлкен орын алады, себебі табиғат адам психикасына, эмоцияларына, ойлау қабілетіне әсер етеді. Балаларды табиғатпен таныстыру процесінде олардың психикалық әрекеттерін белсендіру әдістемесі ерекше маңызға ие. Осы әдістемелер арқылы балалардың ойлау, сезіну, қабылдау, қиялдау және шығармашылық қабілеттерін дамытуға болады.

Балалардың психикалық дамуы мен табиғатпен таныстыру

Баланың психикалық дамуында сезімдер мен эмоциялар, қиял мен ойлау, қабылдау мен түсінік қалыптасуы маңызды рөл атқарады. Табиғатқа деген қызығушылық пен сүйіспеншілік осы қабілеттердің дамуына ықпал етеді. Табиғатпен таныстыру процесі балалардың когнитивті және эмоционалдық дамуына ықпал етіп, оларды дүниеге деген дұрыс көзқарас қалыптастыруға, экологиялық тәрбие алуға, табиғатқа деген жауапкершілікті сезінуге үйретеді. Балалар үшін табиғат – бұл үлкен әлем, онда олар көптеген қызықты және таңғажайып нәрселерді байқайды. Табиғатпен танысу балалардың дүниетанымын кеңейтіп, олардың қиялын, ойлау қабілетін, сезімталдық пен

шығармашылықты дамытады. Сонымен қатар, бұл процесс баланың эмоционалдық жағдайына да әсер етеді: табиғат балаларға тыныштық, қуаныш, көңіл-күйдің жақсы болуын қамтамасыз етеді. Табиғатпен байланыс баланың сенсорлық қабылдауын жақсартады, әсіресе көріп, тыңдап, сезіп білудің рөлі ерекше.

Табиғатпен танысу барысында балалар жан-жақты даму мүмкіндігін алады. Олар тек табиғатты сырттай бақылап қана қоймай, оның терең заңдылықтарын, маңыздылығын түсінеді. Мысалы, өсімдіктер мен жануарлардың тіршілік ету жағдайларын, экологиялық тепе-теңдікті сақтаудың қажеттілігін түсіну арқылы балалар болашақта табиғатқа деген қамқорлық сезімін қалыптастырады.

Психикалық әрекетті белсендіру әдістемелері

Балаларды табиғатпен таныстыру процесінде психикалық әрекетті белсендіру үшін бірнеше әдістемелік тәсілдер қолданылады:

- 1. Табиғаттағы бақылаулар** Балаларды табиғатқа әкеліп, нақты объектілерді (ағаштар, гүлдер, жануарлар, т.б.) бақылауға үйрету. Бұл әдіс балалардың қабылдау қабілетін дамытып, олардың назарын маңызды нәрселерге аударуға көмектеседі. Балалар табиғаттың өзгерісін, маусымдық ерекшеліктерін байқап, көргендерінен қорытынды жасай алады. Мысалы, күзде жапырақтардың түсі өзгерген кезде, бұл құбылыстың себептерін түсіндіруге болады.
- 2. Ойлау мен қиялды дамыту** Табиғаттағы әрбір нәрсе балалардың қиялын қозғауға қабілетті. Мысалы, жануарлар мен өсімдіктердің түрлері, олардың мінез-құлқы, тіршілік ортасы туралы әңгімелер балаға бейнелі ойлауды дамытуға мүмкіндік береді. Бұл әдістеме балалардың шығармашылық ойлау қабілетін арттыруға, сұрақтарға жауап іздеуге, ой қорытуға септігін тигізеді.
- 3. Табиғатпен байланысты ойындар** Табиғаттағы элементтерді қолдана отырып, балаларға әртүрлі ойындар ұйымдастыру маңызды. Мұндай ойындар балалардың танымдық қабілеттерін дамытады, олардың ойлау жүйесін кеңейтеді. Мысалы, табиғаттағы әртүрлі дыбыстарды есту арқылы балалар жануарларды немесе табиғат құбылыстарын танып, олардың ерекшеліктерін меңгереді.
- 4. Эмоционалды қабылдау арқылы әсер ету** Табиғатта балаларды сезімталдыққа тәрбиелеу маңызды. Жағымды эмоциялар арқылы олар табиғаттың әсемдігіне, тыныштығына, қарапайымдылығына сүйсінуге үйренеді. Балаларға табиғаттың әдемі көріністерін көрсетіп, оларды сурет салуға, сезімдерін сөзбен жеткізуге, әңгімелеп айтуға үйрету де осы әдістеменің бөлігі.

5. **Табиғатқа саяхаттар ұйымдастыру** Балалардың табиғатпен танысуы тек теоретикалық емес, практикалық тұрғыда да болуы тиіс. Саяхаттар, экологиялық серуендер, бақшада немесе орманда ұйымдастырылатын іс-шаралар балалардың табиғатпен тікелей байланысын нығайтып, оларды табиғатқа деген сүйіспеншілігін қалыптастырады.
6. **Табиғат туралы кітаптар мен мультимедиалық құралдар** Балаларға табиғат туралы кітаптар оқып, бейнемазмұндарды көрсетіп, олардың білімін кеңейтуге болады. Мультимедиалық құралдарды пайдалану балалардың ақпаратты қабылдауын арттырып, табиғат құбылыстарының бейнесін нақтырақ көрсетеді. Мысалы, су, ауа, жер, жануарлар әлемі туралы анимациялық фильмдер мен кітаптар балалардың ғылыми түсініктерін кеңейтеді.

Балаларда экологиялық жауапкершілік қалыптастыру

Табиғатпен таныстыру кезінде балаларды экологиялық жауапкершілікке тәрбиелеу өте маңызды. Бұл мақсатта балаларға табиғаттың маңызы мен оны қорғау қажеттілігі туралы түсінік беру керек. Балаларға қоршаған ортаны ластамау, табиғатқа зиян келтірмеу, экологиялық проблемалармен күресу жолдарын көрсету арқылы олардың болашақта табиғатқа деген жауапкершілік сезімін қалыптастыруға болады.

Қорытынды

Балаларды табиғатпен таныстыру барысында олардың психикалық әрекеттерін белсендіру әдістемелері психикалық дамудың барлық аспектілерін қамтып, баланың жан-жақты дамуында маңызды рөл атқарады. Табиғат балалардың когнитивті, эмоционалдық және әлеуметтік дамуына оң әсерін тигізеді, оларды шығармашылыққа баулиды және экологиялық жауапкершілікке тәрбиелейді. Осы әдістемелерді тиімді қолдану арқылы балалардың табиғатқа деген сүйіспеншілігін арттыруға және олардың қоршаған ортаға жауапкершілікпен қарауына ықпал етуге болады.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. Жапанова Р. Н., Аширбекова Қ. С. МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ БАЛАЛАРҒА ЭКОЛОГИЯЛЫҚ ТӘРБИЕ БЕРУ ТӘСІЛДЕРІ – 2018. – №. 3. – С. 90-93.
2. Ғалиева А. Н., Ахметова Г. Б. Мектеп жасына дейінгі балаларға экологиялық тәрбие беру жұмысын ұйымдастыру.
3. Интернет желісі